

Klik [hier](#) voor het originele artikel (p. 44)

PYGMALION IN DE KLAS

Wat je verwacht, wordt waar. Dat is simpel gezegd de betekenis van de Engelse uitdrukking een selffulfilling prophecy. Socioloog Merton muntte dit begrip in 1948 als een verkeerde interpretatie van een situatie die gedrag oproept waardoor de foute kijk bewaarheid wordt. 6 jaar later deden psycholoog Rosenthal en schoolleider Jacobson een experiment in de VS waarin ze aantoonde dat de selffulfilling prophecy ook in het klaslokaal voorkomt. Hun boodschap: pas op met wat je denkt over en verwacht van kinderen, want voor je het weet wordt het door jouw gedrag werkelijkheid.

HET IDEE Kinderen van Mexicaans-Amerikaanse, Native American en Afro-Amerikaanse afkomst, die veelal een sociaaleconomisch slechtere positie hebben, en andere kinderen die in armoede leven, doen het slechter op school. Daar is niets aan te doen, door hun milieu staan ze nu eenmaal op achterstand. Die gedachte overheerste in het Amerika van de jaren '60, toen Rosenthal en Jacobson hun experiment deden. Maar ligt het wel echt aan hun thuismilieu of heeft de lage verwachting die de leraar ook een aandeel? Dat wilden beide psychologen onderzoeken. Niet in een lab met ratten, zoals al eerder was gedaan in onderzoek naar het effect van verwachtingen in het algemeen (zie kader), maar in een echt klaslokaal met echte leraren en echte leerlingen.

Snelle en slome ratten In een reeks eerdere experimenten (1963) liet Rosenthal 12 studenten elk voor 5 ratten zorgen. De helft van de studenten kreeg te horen dat hun ratten fantastische renners waren, de andere helft moest het zogenaamd doen met ratten die door hun genetische aanleg slechte renners waren. Alle studenten moesten de dieren trainen om in een doolhof snel de uitgang te vinden. Hun verwachtingen stuurden de resultaten: de 1e groep had louter snelle en de 2e louter slome ratten. En dat niet alleen: de studenten uit de 1e groep vonden hun beestjes ook leuker en aaiden ze vaker.

'Intelligentietest' Hoe kun je aantonen dat verwachtingen van leraren invloed hebben op leerlingen? De onderzoekers bedachten een truc. Ze vertelden de leraren op de school van Jacobson, waar het onderzoek plaatsvond, dat ze meewerkten aan de ontwikkeling van een nieuwe intelligentietest van de Harvard-universiteit. Met deze test zou te voorspellen zijn bij welke leerlingen intellectuele groei te verwachten was. De leraren namen de test af bij hun leerlingen en verstuurden de resultaten 'naar Harvard'. Aan het begin van het nieuwe schooljaar kregen ze te horen welke leerlingen uit hun klas op basis van de test veelbelovend waren. In werkelijkheid hadden de onderzoekers willekeurige namen aangewezen. Ze spraken met opzet over veelbelovende en niet over achterstandsléerlingen, om bij de leraren een positieve blik op te roepen en het risico op benadelen van kinderen te voorkomen. En ze informeerden de leraren aan het begin van een nieuw schooljaar, wanneer zij de leerlingen nog niet kenden. Zo konden de onderzoekers de verwachtingen van leraren sturen.

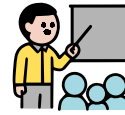
DE INZICHTEN Rosenthal en Jacobson voerden hun experiment in 1964 uit op de 'Oak School', een pseudoniem voor de basisschool waar Jacobson schoolleider was. De kinderen op deze school kwamen uit witte midden- klassengezinnen, maar ook uit gezinnen met lage inkomens of van Mexicaans-Amerikaanse afkomst. De klassen werden per leerjaar ingedeeld naar 3 (prestatie) niveaus: gemiddeld, boven en onder het gemiddelde. In elke klas zaten 5 'academische spurters', leerlingen die zogenaamd als veelbelovend uit de test naar

voren waren gekomen. Alle leerlingen kregen nog 3x de test voorgeschoteld: 4 maanden later, aan het eind van het schooljaar en in mei van het volgende schooljaar. En de verwachting van de onderzoekers kwam uit: de zogenaamde academische spurters boekten ook daadwerkelijk de meeste vooruitgang. Wel bleek dit effect te wisselen per leerjaar: het spectaculairst gingen de jongste leerlingen vooruit, in de 1e 2 leerjaren. In de hogere klassen waren er minder verschillen. Een mogelijke verklaring is dat de ontwikkeling van jonge kinderen makkelijker te beïnvloeden is en dat zij bovendien nog geen reputatie in de school hebben. Niet alleen bevorderden leraren met hun verwachting de groei van sommige leerlingen, ze beschreven deze leerlingen bovendien als slimmer, gelukkiger, sociaal vaardiger en nieuwsgieriger dan hun klasgenoten. De verwachting die leraren koesterden, had hun blik en hun gestuurd.

Gezichtsuitdrukking en stem Bij de Oak School zou je kunnen zeggen dat leerlingen alleen maar profiteerden van hoge verwachtingen. Maar het onderzoek toont ook een keerzijde: de leraar dacht afkeurend over leerlingen buiten de spurtgroep die óók goed vooruitgingen. Hun vooruitgang was ongewenst, want niet verwacht. Dat effect speelde het sterkst in de laagste niveaueklassen: hoe meer deze leerlingen vooruitgingen, hoe negatiever de leraar over hen oordeelde. Dus zelfs als een kind uit deze groep goed presteerde, daalde het in de achting van de leraar.

Verwachtingen sturen het handelen en de houding van leraren. Dat gaat onbewust en niet met grote gebaren. De leraren op de Oak School besteedden geen extra lestijd of aandacht aan de gedoodverfde kanjers. Hun hoge verwachtingen verraadden zich subtieler, in hun gezichtsuitdrukking en stem. Leerlingen reageerden daar op hun beurt ook weer onbewust op: het beïnvloedde hun zelfvertrouwen en motivatie en daardoor gingen ze zich gedragen naar de verwachtingen van hun leraar: het Pygmalion-effect!

IN DE KLAS De belangrijkste les is dat je simpelweg door hoge verwachtingen te koesteren de groei van je leerlingen kunt bevorderen. Dat is fantastisch nieuws, tegelijkertijd is het gemakkelijker gezegd dan gedaan. Verwachtingen ontstaan immers onbewust en die draag je ook onbewust en onbedoeld over op je leerlingen (zie [artikel Wat je gezicht verraadt](#)). Geen enkele leraar zal zeggen: *'Jij kunt toch niets, dus houd er maar mee op.'* De eerste stap is bewust stilstaan bij je mogelijke vooroordelen en vooringenomenheid. Bedenk: sla ik die ene leerling minder hoog aan omdat deze altijd slechte cijfers voor de leestoets haalt? Of speelt er iets anders mee? En komen die slechte cijfers omdat de leerling het echt niet kan of doordat hij misschien ook zelf denkt het niet te kunnen? En hoe stel ik mij tegenover die leerling eigenlijk op? Je geeft leerlingen kansen door hen elke dag weer als nieuw te bekijken. Los van hun afkomst of welk hokje ook. Jouw hoge verwachtingen laten hen bovendien opnieuw naar zichzelf kijken: *'Mijn leraar denkt dat ik het kan, dus laat ik het maar proberen.'*

- NRO [Leidraad](#): Onderwijs vanuit hoge verwachtingen
- [Vernieuwenderwijs](#) Het Pygmalioneffect
- [YouTube](#) Pygmalion in the classroom
- [Artikel](#) Onderscheid globale en microverwachtingen

Meer lezen!